

Michael D. Elliot, June, 2011

Excarpsus Cummeani (Copenhagen 58)

This transcription of the *Excarpsus Cummeani* from Copenhagen, Kongelige Bibliotek, Ny Kgl. Sam. 58 (8°), was made for the *Carolingian Canon Law* project, and as such complies with the conventions stipulated by the project's guidelines

(<http://ccl.rch.uky.edu/guidelines/guidelinestr.html>).

Chapter numbering has been added, and follows that established by Schmitz in his *Die Bussbücher und das kanonische Bussverfahren, nach handschriftlichen Quellen dargestellt* (Düsseldorf, 1898), 597–644.

INCIPIT EXCARPUS DE ALIAS PLURES PENITENTIALES ET CANONES

De uitiiis gulę uel ebrietatem uel uomitum et discretione ciborum mundis et inmundis et uenat[i]onibus.

[1.1] Si quis episcopus aut aliqui[s] ordinatus in consuetudine uitium habuerit et ebrietatis aut desinat aut deponatur.

[1.2] Si monachus per ebrietate uomitum facit XXX diebus peniteat [f. 2r]

[1.3] Si presbiter aut diaconus XL dies peniteat.

[1.4] Si uero per infirmitate aut qui longo tempore se abstinerit et in consuetudinem non erat ei multum bibere uel manducare aut pro gaudio in natale domini aut in pascha aut pro alicuius sanctorum commemoratione faciebat et hunc plus non accepit quam decretum est a senioribus nihil nocet Si episcopus iusserit non nocet illi nisi ipse similiter faciat

[1.5] Si laicus fidelis per ebrietatem uomitum facit. XII {*corr.* XU} diebus peniteat. [f. 2v]

[1.6] Sacerdos si inebrietur per ignorantia. UII diebus peniteat

[1.7] Diacon[us] {*corr.* Diaconi} et monachi quattuor ebdomas peniteat Subdiaconi tres Clerico duo. Laici una ebdomada peniteat {*sic*}

[1.8] Qui cogit ut inebrietur humanitatis iniustę gratiae ut ebriosus peniteat Si per odio. ut homicida iudicetur

[1.9] Qui psallere non potest stupens in linguis superponat

[1.10] Qui antecipat oram canonicam et suauius ceteris sumit gulę tantum obtentu cena careat uel duos dies [f. 3r] in pane et aqua uiuat

[1.11] Qui superflua uentris distentionem doloremque saturitatem sentit idem. Si autem ad uomitum sine infirmitate IIII dies

[1.12] Si sacrificium euomerit. XL dies peniteat. Si infirmitatis causam. UII dies Si in ignem proicit. C psalmos cantet. Si uero canes lambuerit talem uomitum. C dies peniteat qui euomit

[1.13] Qui furatur cibum XL dies peniteat. Si iterum III quadraginsimas. peniteat Si tertio annum peniteat Si uero quarto iugio exilio sub alio abbate peniteat [f. 3v]

[1.14] Qui manducat carnem inmundam aut morticinam aut dilaceratam a besteis XL dies peniteat Si necessitas contigit nihil est Et qui pro necessitate manducat animal quod inmundum uidetur aut auem aut bestiam non nocet.

[1.15] Qui casu quis inmundam manum cibum tangit uel canes uel pilax aut animal inmundum sanguinem non nocet

[1.16] Qui sanguinem uel quocumque in mundo polluitur si nescit qui manducat nihil est Si autem scit iuxta modum pollutionis

[1.17] Qui sanguinem aut semel biberit [f. 4r] III annos peniteat

[1.18] Si aues stercorant in quacumque licore tollatur ab eo stercus et sanctificetur aqua et mundus erit cibus.

[1.19] Si ceciderit sorex in licore tollatur foras et hoc potum aspargatur aqua sanctificata et sumatur si uiuens sit Si mortua fuerit inuenta omne licore proiciatur foras et mundatur uas.

[1.20] Animalia que a lupis seu canibus lacerantur non sunt comedenda. Nisi forte ab hominibus adhuc uiua occidantur prius sed porcis et canibus dentur [f. 4v] Nec ceruus nec capra si mortui inuenti fuerint non manducetur.

[1.21] Aues uero et animalia cetera si in retibus strangulantur non sunt comedenda hominibus nec si accipiter oppresserit. Si mortui inueniuntur quia IIII capitula actos apostolorum precipiunt abstinere. a fornicatione et sanguinem et suffocato et idolatria.

[1.22] Pisces licet comedere qui alterius natura sunt.

[1.23] Equum non prohibet tamen consuetudo non est

[1.24] Lepori licet comedere.

[1.25] Apes si occidunt homines [f. 5r] ipse quoque occidi festinanter. mel tamen manducetur.

[1.26] Si casu porci uel gallinas sanguinem hominis comedunt non abiciendos credimus sed manducatur.

[1.27] Sed qui cadauera mortuorum. lacerantes manducauerint. carnem eorum manducare non licet usque dum macerentur et per anni circulum.

[1.28] Animalia cohitu hominum polluta occidantur. carnes que canibus proiciantur. sed quod generant et sint in usu et coria adsumant ubi autem est [f. 5v] dubium non occidantur

[1.29] Infirmis licet omni hora cibum et potum sumere. quando desiderant et possunt si oportune non possunt.

[1.30] Qui ederit aliquos licores in qvo fuerit mustela uel mortua inuenitur tres superpositionibus peniteat Qui uero nouerit postea quod tale usus est puto superponat.

[1.31] Si in farina aut in aliquo siccato cibo aut pultato cagulato {*corr.* coagulato} uel lacte iste inueniantur bestiole quod sit circa corpora illorum foras proiciatur [f. 6r] omne reliquum sana sumatur fide.

[1.32] Si sanguinem sine uoluntate de dentibus biberit idem cum saliuo non est peccatum.

[1.33] Si quis uenationes aliquas quocumque exerceat clericus anno peniteat.

[1.34] Caticumini manducare non debent cum baptizatis neque gentiles.

[1.35] Uxore que sanguinem uiri sui pro remedium gustauerit. XL diebus peniteat.

[1.36] Sic et illa que semen uiri sui in cibum miscens ut inde plus amoris accipiat tres annos peniteat.

[1.37] Qui contento indicto ieiunium in ecclesia [f. 6v] et contra decretum seniorum fecerit. sine quadragensima. XL diebus peniteat. Si autem in quadragesima annum peniteat. Si frequenter fecerit et in consuetudine erit ei. exterminabitur ab ecclesia Domine dicente qui scandalizauerint unum de pusillis istis qui in me credunt et reliqua. {Mt 18, 6}

[1.38] Quidem sui comedens corporis cutem uel scabiem. siue uermiculos qui peduculi nuncupantur sua nec non bibens urinam. stercoraue comedens cum inpositione ma[f. 7r]num episcopi annum integrum cum pane et aqua peniteat.

[2.1] Episcopi presbiteri. diaconi. fornicatione facientes degradare debent et penetrere iudicio episcopi tamen communicent

[2.2] de sodomitas. episcopi XU annos peniteat. {sic} presbiteri XII. diaconi UIII. Subdiaconi UIII. Laici V annos peniteant et numquam cum alio dormiat.

[2.3] Frater cum fratre naturale fornicatione per commixtione carnis. XV annos ab omni carne absteneat

[2.4] Si semen in os miserit. VII annos peniteat. alii dicunt [f. 7v] usque ad finem uite

[2.5] Uiri inter femore fornicantes primo annum peniteat. {sic} Si iterans duo

[2.6] Inter crura fornicantes si pueris sunt duos annos peniteant. Si uiri tre[s] annos peniteat. {sic} Si autem in consuetudinem uertun[t] et modus penitentię addatur iudicio sacerdotis

[2.7] Uir semetipsum coinquinans primo. C dies peniteat Iterans annum. Si cum gradu est addat penitentiam. Puer XV annorum. XL dies

[2.8] Qui concupiscit mente fornicare annum peniteat [f. 8r]

[2.22] [*****] {ras.} Episcopus faciens fornicationem degradatus siue VII aut duodecim annos peniteat

[2.23] Presbiter aut diaconus fornicationem naturalem faciens prelato ante monachi uotum IIII peniteat ueniam omni hora roget superpositiones faciat in unaqueque ebdomada exceptis quinquaginsimis {corr. quinquagensimis} dies post superpositionem panem sine mensura utatur et ferculo aliquatinus butiro inpinguato hoc est quadrantem et die dominico sic uiuat Ceteris uero diebus paximati panis mensura et misso [f. 8v] paruo inpinguato orto oleris ouis paucis formatico himina lactis sistario pro sitis gratia et coque tale puto si operarius est. Lectumque non multum fenum habeat instrato per tres quadragensimas anni addat aliquid putus ei admiserit semper ex intimo corde defluant culpam suam oboedientiam que per omnibus libentissime excipiat. Post

anno et dimidium eucharistia sumat et ad pacem ueniat psalmos cum fratribus canat. ne penitus anima tanto tempore {*add. cęlestis*} medicina ieiunat intereat. [f. 9r]

[2.24] Si inferiore gradu prius quis monachus IIII. quidem annis sed mensura non grauetur panis si operarius est sistario de lacte romano et alio de tenucla et aqua quantum sufficit pro sitis ardore sumat.

[2.25] Si uero sine uotu monachi presbiter diaconus. si peccauerit sicut monachus sine gradu peniteat.

[2.26] Si autem presbiter aut diaconus pro tale peccatum uoluerit monachus fieri in districto exilii annum et dimidio peniteat. Habeat tamen abba huic rei moderandi [f. 9v] facultate si oboedientia eius placita sit deo et abbati suo

DE ADULTERI ET RAPTORES ET INCESTOS ET UXORES DIMISSAS INLICITA
TEMPOR[A] NUBENDI UTIA LUXURIANDI UEL CUM PECORIBUS ET QUI P[...]QUAM
SE DEO UOUERIT AD SECOLU[M] REDIT ET UOTA STULTA

[3.1] Si quis adulterium fecerit id est cum uxore aliena aut sponsa uel uirginem corruperit. Aut sanctimoniale aut deo dicata VII annos peniteat III ex his in pane et aqua. Laici III annos peniteant unum ex his in pane et aqua. Si clericus V. II ex his [f. 10r] in pane et aqua. Subdiaconus VI. duo in pane et aqua. Diaconus et monachi VII. III in pane et aqua Presbiter X. V ex his in pane et aqua. Episcopus XII. V ex his in pane et aqua

[3.2] Si quis clericus uel superioris gradu qui uxorem habuit et prę confusionem uel honorem clericatus iterum eam cognouerit sciat se adulterium commisisse sicut superiore sententia unusquisque iuxta ordine suo peniteat.

[3.3] Si quis concupiscit mulierem alienam et non potest peccare cum ea aut non uult eum susci[f. 10v]pere mulier. Si laicus est. XL diebus peniteat. Si clericus aut monachus. annum peniteat. dimidium in pane et aqua. Diaconus duo annos peniteat.

[3.4] Si quis clericus aut monachus postquam se deo uouerit ad secolare habitum iterum reuersus fuerit. aut uxorem duxerit. X annos peniteat. IIII ex his in pane et aqua. et numquam postea in

coniugio copuletur. Et si noluerint sancta sidonis uel sedis apostolicę separauit eos a communionem et conuiuio catholicorum.

[3.5] Similiter et mulier postquam [f. 11r] se deo uouerit si tale scelus admiserit pari sententia subiacebit.

[3.6] Si quis presbiter uel diaconus uxorem extraneam duxerit in conscientia populi deponatur.

[3.7] Si quis adulterium perpetraverit. cum illa et in conscientia uenit populis proiciatur extra ecclesiam et peniteat inter laicos quamdiu uixerit

[3.8] Si quis cum matre quis fornicauerit XV annos peniteat et numquam mutet nisi in dominicis diebus.

[3.9] Qui cum sorore hoc modo XV annos peniteat

[3.10] Si quis cum pecoribus XV annos peniteat [f. 11v]

[3.11] Si quis uir nupserit cum muliere sua retro. XL dies peniteat primo

[3.12] aut si in terga nupserit sic peniteat quomodo de animal

[3.13] Si quis menstruo tempore cohierit cum muliere. XL diebus peniteat

[3.14] Mulieres menstruo tempore non intrent in ecclesia neque communicent nec sanctęmoniales nec laicas si presumpserint tres ebdomas peniteat {sic}

[3.15] Similiter peniteat qui intrat in ecclesia ante mundum sanguinis post partum id est XL diebus peniteat.

[3.16] Qui nupserit his temporibus XL diebus peniteat

[3.17] Qui nupserit die dominico [f. 12r] IIII diebus peniteat.

[3.18] Qui in matrimonium est quadraginsimas annis et in sabbatis et dominicis nocte diei { *
ras? } et in diebus pluribus maxime quadragisime dies antequam communicet et concepto semine
usque ad mundum sanguinem consummandi et menstrui tempore contenens fieri debet { corr.
debit }

[3.19] De dig[n]amus {*corr* digamus} peniteat uno anno. IIII et VI feria. Et in quattuor quadragisimis absteneat se a carnibus non dimittat tamen uxorem suam.

[3.20] Trigamum et superius. id est in quarta uel in V uel plus [f. 12v] VIII annos in IIII feria et in VI et in tris {*sic*} quadragisimis absteneat se a carnibus non separentur. Basilius tamen hoc iudicauit in canone aut IIII anno.

IN CANONE ANQUIRITANA DE INCESTOS

[3.21] Si quis more pecorum cum propinquo sanguine incesti commixti sunt. ante XX ętatis. X annos peniteant. exatio {*sic*} ratione tantum incipiant communicare. Post XX uero anni ad communionem cum oblatione suscipiantur Discutiatur autem et uita eorum que fuerit tempore penitentię et ita hac {*corr. hanc*} [f. 13r] humanitatem consequantur Quod si quis abusi sunt hoc crimine prolixiore tempore XX annorum etate aut uxores habentes hoc crimen inciderit XXV annos peniteant acta ad communionem cum oblationem permittantur. Et ita post alium quinquennium ad plenam communionem cum oblationem suscipiantur Quod si aliqui uxores habentes et post etatis suę annum in hoc prolapsi sunt ad exitu uite tantum communionem mereantur.

[3.22] Si quis adulterium commiserit. VII annos peniteat conpletis perfectionis [f. 13v] reddatur secundum pristinios grados.

[–] Penitentes utiliter si subito mortuus fuerint oblationes eorum recipiantur.

[–] Oblationes defunctorum qui retinent excommunicentur.

[–] Ante missa et benedictione data nullus fidelis exeat de ęcclesia.

[3.24] Quarta si inuenta fuerit separantur Tertia separantur. In tertia tamen propinqvitate non licet uxorem alterius accipere probitum est. {‘es’ *with macron above*}

[3.25] Equaliter uir coniungitur in matrimonio eis qui sibi [f. 14r] consanguinei sunt et uxore suę consanguineis post morte uxoris.

[3.26] Duo quoque fratres duas sorores in coniugio possunt habere et pater filiusque matrem et filiam

[3.27] Si laicus fornicauerit cum uidua aut puella. II annos peniteat reddito tamen humiliationis prētio parentibus eius Si uxorem non habens si uoluntas parentum eorum est ipsa sit uxor eius. Ita ut anni quinque peniteat ambo.

[3.28] Si laicus cum iumento fornicauerit. II annos peniteat si uxorem non habent. Et si habuerit. [f. 14v] unum annum. peniteat Si clericus duo. diaconus III. presbiter V. duo ex his in pane et aqua

[3.29] Clericus semel fornicans V annos peniteat Si genuerit filium. VII annos peniteat sicut et uirgo

[3.30] Qui demiserit uxorem suam alteri coniungens se. VII anni cum tribulatione uel XV leuius peniteat

[3.31] Si ab aliquo sua dicesserit {*corr.* discesserit} uxor et iterum reuersa fuerit suscipiat eam et anno uno cum pane et aqua peniteat {*lacuna (7 characters)*} [f. 15r] uel ipse si aliam duxerit

[3.32] Si quis intrat ad cellam suam uenundet eam. annum I peniteat Si genuerit filium ex ea liberet eam

[3.33] Mulier adultera. IIII annos peniteat.

[3.34] Mulier seipsa coitum habens. III annos peniteat.

[3.35] Si mulier cum muliere. III annos peniteat.

[3.36] Si quis maritus uel si qua mulier uotum habens uirginitatis adiungitur uxore. postea non demittat uxorem sed peniteat III annos.

[3.37] Uota stulta frangenda sunt et non inportabilia

[3.38] Mulieri non licet [f. 15v] uotum uouere sine licentia uiri sed {*corr. from seo ?*} si uouerit dimitti potest et peniteat iudicio sacerdotalis

[3.39] Sacerdos si osculatus est femina per desiderio. XXX dies peniteat

[3.40] Si per osculum uel tangendo coinquinatus. XL dies peniteat.

[3.42] Mulier si duobus fratribus nupserit abici eam deure {sic} usque die mortis sed propter humanitatem in extremis suis sacramenta reconciliari oportet

Ita tamen ut si forte sanitate recuperauerit matrimonio soluto ad paeni[f. 16r]tentiam admittatur quod si defuncta fuerit mulier huiusmodi consortio constituta deficiet erit penitentia remanenti. qua sententia. tam uiri quam mulieres tenere debebunt

[3.43] Puella que non parentum coactę imperio sed spontaneo iudicio uirginitatis propositum adque habitu susciperunt si postea nuptias diligunt praeuaricant etiam. si consecratio. nun {sic} accessit cui utique non fraudulenter munere si in pro[f. 16v]posito permanerent

DE FURTO ET INCENDIO ET SEPULCHRORUM UIOLATORES QUI PATREM EXPULIT ET DEPRAEDAT IN HOSTE ET CAPTIUITATE ET FORMA. UEL QUI MARTYRIA DISPOLIAT

[4.1] Pecunia ecclesiastica furta siue rapta. reddatur quadruplum popularia duplicetur

[4.2] Si quis aliquid de ministerio sancte ecclesiae furauerit aut neglexerit. VII annos peniteat. tres ex his in pane et aqua. et reddat integrum quod abstulit

[4.3] Si quis furtum fecerit. si puer. XL uel XX [f. 17r] dies ut aetas est uel qualitas eruditionis Laici annum. Clerici duo. Subdiaconi tres. Diaconi IIII. Presbiteri V. Episcopi VII annos peniteant.

[4.4] Si laicus semel furtum fecerit. reddat quod furauit et in quadraginsimis cum pane et aqua peniteat. Si sepius fecerit et non habuerit unde reddere. duo annos. in pane at aqua peniteat. et alio anno tres quadraginsimis sic postea in pascha reconcilietur

[4.5] Quis sepius furtum fecerit. VII annos peniteat. uelut [f. 17v] sacerdos iudicat iuxta quod conponi potest quibus et semper debet reconciliare ei quem offendebant et restituere quod ei nocuit et multum breuiavit penitentiam eius Si uero noluerint aut non potest constitutum tempus peniteat per omnia

[4.6] Puer annorum X aliquis furti comedens. VII dies peniteat.

[4.7] Qui furat cibum. XL dies peniteat. Si iterum. IIII quadragesimas Si tertio anno Si quarto. iugio exilio sub alio abbate peniteat. [f. 18r]

[4.8] Si laicus monachus furtim duxerit aut intret in monasterio deo seruire uel humanam subeat seruitio

[4.9] Si quis seruo aut quecumque hominem quolibet ingenio in captiuitatem duxerit aut transmiserit. tres anni in pane et aqua peniteat.

[4.10] Si quis patri aut matri expulserit impius uel sacrilegos iudicandus est. et peniteat equale tempore quamdiu impietate exteterit {sic}

[4.11] Qui praebeant ducatum barbaris si balicas {corr. basilicas} incenderit et si clericum Si uero [f. 18v] sanctimoniam bonos occiderint et innocentes ab ecclesia traxerint ductor. XIII annos peniteat.

[4.12] Pecunia quae in aliena prouincia ab hoste rapta fuerint idem regi alio superato. tertia pars ad ecclesia tribuat uel pauperibus quod iusso regis erat. et XL dies peniteat.

[4.13] Si quis domum uel aream cuiuscumque igne cremauerit. III annos peniteat. unum ex his in pane et aqua

DE PERIURIO FALSO TESTIMONIO ET MENDACIO

[5.1] Si quis periurium fecerit [f. 19r] laici III annos. clerici V. subdiaconi VI. diaconi VII. presbiteri X. episcopi XII annos peniteant

[5.2] Qui praeiurium {sic} fecerit in aecclesia XII annos peniteat

[5.3] Si in manu episcopi. aut presbiteri uel diaconi siue in altare uel crucem consegratam {sic} mentitus est. III annos peniteat. Si in cruce {add. non} consecrata. annum I peniteat.

[5.4] Si quis laicus per cupiditatem periurauerit. totas res suas uendat et donet pauperibus et conuersus in monasterio usque ad mortem seruiat deo. Si autem non per cupiditatem [f. 19v] mortis periculum incurrit III annos in hermis exul peniteat. in pane et aqua et duo absteneat se a uino et carnibus et dimittat pro se seruum aut ancillam ingenua et elemosyna faciat multa et post VII annos iudicio sacerdotis communicet

[5.5] Qui uero necessitate coactus sit III quadraginsimas.

[5.6] Qui deducit alio in periurio ignorantem. septe {sic} annos peniteat.

[5.7] Qui deductus est in periurio ignorantem et postea recognoscit. I annum peniteat.

[5.8] Qui uero suspicatur quod periurio de[f. 20r]ductus est tamen iurat per consensu. II annos peniteat.

[5.9] Pro falso testimonio Laici I annum peniteant. Clerici II. Subdiaconi III. Diaconi IIII. Presbiteri V. Episcopi VII annos peniteant.

[5.10] Si quis falsitatem commiserit VII annos peniteat. tres ex his in pane et aqua Qui autem consenserit. V annos peniteat

[5.11] Qui falsum testimonium dicit placeat proximo suo primo quale fratri inposuit tale iudicio damnetur iudice sacerdote

[5.12] Mendax uero per ignorantiam et non nocuit confiteatur ei [f. 20v] cui mentitus est et sacerdoti ora tacendi damnetur uel XII psalmos cantet

[5.13] Si uero de industria tres dies tacendi uel XXX psalmos si preest

[5.14] Mendax si pro cupiditate placeat largitate ei cui frustra

DE HOMICIDIUM ET SANGUINE EFFUSIONES IN MORTE Et si paruulo si oppressos hic qui sine baptismo moriunt et abortos qui membra sua abscidunt. et qui prebent ducatum barbaris

[6.1] Qui uoluntarie homicidium fecerit ad penitentiam se [f. 21r] iugiter submittant circa exitum {add. autem} uite communione digne habeantur

[6.2] Qui non uoluntati sed casu homicidium perpetravit. VII annos peniteat.

[6.4] Si quis occiderit monachus uel clericus arma relinquat. et deo seruiat uel VII annos peniteat. Qui autem episcopum. uel presbiterum occiderit regi iudicium de eo

[6.5] Si laicus alterum occiderit odii meditatione. Si non uult arma relinquere. VII annos peniteat. sine carne et uino.

- [6.6] Qui occiderit hominem. XL dies absteineat se ab ecclesia. et postea superscriptam penitentiam agat. [f. 21v]
- [6.7] Qui iussionem domini sui hominem occiderit XL dies ieiunet Et qui occiderit hominem in bello publico cum rege XL dies peniteat
- [6.8] Si per poculum aut per arte aliqua mala. VII annos aut plus peniteat
- [6.9] Si mater filium suum occiderit XV annos peniteat. et numquam tet {*corr.* mutet} nisi die dominico
- [6.10] Mulier pauperina VII annos peniteat.
- [6.11] Mulier si occiderit filium suum in utero ante XL dies. uno anno peniteat {*sic*} Si uero post XL dies conceptione ut homicida. tres [f. 22r] annos peniteat.
- [6.12] Si quis clericus homicidium fecerit. X annos peniteat. ut res {*corr.* tres} ex his in pane et aqua
- [6.13] Si quis homicidium casu fecerit non uolens V annos peniteat. tres ex his in pane et aqua
- [6.14] Si ad homicidium consenserit et factus fuerit. VII annos peniteat
- [6.15] Si uoluerit et non potuerit {*sic*} tres annos peniteat.
- [6.16] Clericus V. Subdiaconus VI. Diaconus VII. Presbiter X. Episcopus XII annos peniteat.
- [6.17] Si laicus proximum suum occiderit. VII annos peniteat.
- [6.18] Si quis alium percusserit et sanguinem fuderit [f. 22v] XL dies in pane et aqua. peniteat. Si diaconus sex mensibus Si presbiter annum peniteat.
- [6.19] Cuius paruulus in neglegentia sine baptismo mortuus fuerit tres annos peniteat. unum ex his in pane et aqua.
- [6.20] Si laici infantem suum oppresserint. uno annum. in pane et aqua peniteant. Et duo a uino et a carne absteineat se a luxuria tempus penitent.
- [6.21] Si mulier abortum uoluntariae fecerit. III annos peniteat in pane et aqua

[6.22] Qui per rixam iectum debilem uel deformem hominum fecerit [f. 23r] reddat inpensas medico et egritudinem restituat et medio anno. in pane et aqua peniteat si non habuerit unde reddere. annum I peniteat

[6.23] Si laicus per scandalum sanguinem effuderit reddat illi tantum quantum nocuit. et si non habuerit unde reddere soluat. opera proximo suo quamdiu ille infirmus est et postea XL dies peniteat. in pane et aqua.

[6.24] Qui iactum proximo dederit et non nocuit. una. uel duas. aut tres quadraginsimas. in pane et aqua peniteat [f. 23v] Si clericus. annum. uel dimidio peniteat.

[6.25] Si quis quolibet membro truncauerit uoluntate sua. III annos peniteat unum ex his in pane et aqua

[6.26] Paruuli inuicem se percutientes. VII diebus si uero adulescentes XL diebus peniteant

[6.27] Si per uindictam fratris hominem occiderit tres annos peniteat. si conponis {*corr.* conponi} propinquis dimidio spatio

[6.28] Qui praebent ducatum barbaris. III annos peniteant. Si tamen non acciderit est rigis {*sic*} christianorum sin. uero iectis armis usque ad mor[f. 24r]tem mundo mortui uiuant

[6.29] Si quis proprium seruum sine conscientia iudicis occiderit excommunicatione biennium effusione sanguinis emundabitur

[6.30] Infans infirmus et pagano commendatus presbiteri. si moritur. presbiter. deponatur si negligentia parentum sit. anno uno peniteat.

DE MALEFICOS UENIFICOS SACRILEGOS SORTILEGOS ARIOLOS DIUINOS ET UOTA REDDENTES NISI AD ECCLESIAM DEI. ET QUOD IN KALENDIS IANUARIAS IN CERUULOS UEL UETULA DICUNT [f. 24v] et mathimaticos et missores tempestatum;

[7.1] Si quis maleficio suo aliquem perdiderit. VII annos peniteat. III ex his in pane et aqua.

[7.2] Si quis per amorem uenificus si[t] et neminem perdiderit Si clericus est. uno anno peniteat in pane et aqua. Si diaconus III. unum ex his in pane et aqua. Si sacerdos V duo ex his in pane et

aqua. Et laicus dimidio anni peniteat Maxime si per hoc mulieris partum quis deceperit. III annos peniteat. unus quisque supraugeat in pane et aqua [f. 25r] ne homicidium reus sit

[7.3] Si quis sacrilegium fecerit id est quos aruspices. uocant qui auguria colunt per. aues aut quocumque auguriauerit. III annos. unum ex his in pane et aqua

[7.4] Si quis ut uocant sortis sanctorum quas contra rationem uocat {*corr.* uocant} uel alias sortes habuerit uel quaecumque ingenio sortitus fuerit uel uenerauerit. III annos peniteat. unum ex his in pane et aqua;

[7.5] Si quis ariolos quos diuinos uocant aliquas diuina[f. 25v]tiones fecerit quia et hoc demonium est. V annos peniteat III ex his in pane et aqua.

[7.6] Si quis ad arbores uel ad fontes aut ad cancellos uel ubicumque nisi ad ecclesiam dei uota uouerit aut soluerit. III annos peniteat. unum ex his in pane et aqua.

[7.7] Si quis mathematicus fuerit uel inuocatio demonum mentis tollerit. V annos peniteat. III ex his in pane et aqua.

[7.8] Si quis emissor tempestatis fuerit. VI annos peniteat III ex his in pane et aqua.

[7.9] Si quis in kalendis ianuarii in ceruulo. uel [f. 26r] in uetula uadit. III annos peniteat quia hoc demonium est

[7.10] Si quis ad fanum communicauerit. XL dies in pane et aqua. peniteat. Et si iterum seruiendo per cultum hoc fecerit. III annos peniteat.

ITEM UNDE SUPRA de romano penitentiale

[7.11] Demonum sustenens licet petras uel holera habere sine incantatione

[7.12] Si quis mulier diuinationes uel incantationes diabolicas fecerit. uno anno. uel III quadraginsimas. uel XL dies iuxta qualitatem culpe peniteat.

[7.13] Qui immolat demonibus [f. 26v] in minimis. uno anno. peniteat qui in magnis. X annos peniteat

[7.14] Si quis mulier filium aut filiam suam super tectum pro sanitatem posuerit uel in fornace. VII annos peniteat

[7.15] Similiter et qui grana arserit ubi mortuus est homo et pro sanitate uiuentium et domus. V annos peniteat.

DE CANONIS ANCIRITANI UNDE SUPER.

[7.16] Qui auguria auspicia quę sine somnia uel diuines quaslibet secundum more gentium obseruant. aut in domibus {*corr. from* dumibus ?} huiusmodi hominis introducunt [f. 27r] in exquerendis aliqua arte maleficiis aut domos suas lustrendi Si clero sunt abiciatur {*sic*} Si uero saecularis confessio penitentia quinquennio agant secundum regulas antiquitus constitutas.

[7.17] Qui cibum inmolatum comederit deinde confessus fuerit sacerdos considerare debet personam in qua. aetate uel quomodo edoctus fuerit aut qualiter contigerit. et ita auctoritas sacerdotalis circa infirmum moderetur [f. 27v] et hoc in homini penitentia et confessione semper ho[**]no {*corr. homino*} quantum deus adiuuare dignatur cum omni diligentia conseruetur.

INCIPIT DE USURA ET CUPIDITATE AUARITIA ET QUI HOSPITES NON RECIPIT ET QUI MANDATA EUANGELICA NON CUSTODIT.

[8.1] Si quis usuras undecumque exegerit. tres annos in pane et aqua. Qui permanet in auaritia alienetur

[8.2] Quicumque hospites non recepit {*corr. recepit*} in domo sua sicut dominus praecepit et regna celorum promisit. Ubi dicit [f. 28r] Uenite benedicti patris mei. {Mt 25, 34} Quanto tempore hospite non recepit et mandata euangelica non adimpleuit nec pedis lauabit nec elemosinam fecit Tanto tempore peniteat. in pane et aqua. si non emendat

[8.3] Thensaurizans {*sic*} superflua in crastinum tempus per ignorantiam tribuat illa pauperibus Si autem per contentu arguentium uel elemosinam et ieiunio sanetur iudice sacerdote Permanens autem in auaritia alienetur; [f. 28v]

[8.4] Qui repetit auferenti domini contra interdictum tribuat indigentibus quę repetiuit

Michael D. Elliot, June, 2011

Excarpsus Cummeani (Copenhagen 58)

[8.5] Clericus habens superflua donet ea pauperibus sin autem excommunicetur Si autem post penitentia. tempore quo uiuit in contradictione in penitentia semotus uiuat.

[8.6] Si quis cupidus aut auarus aut superbus aut ebriosus aut fratrem suum odio habuit. uel alia his similia que denumerare longum est. III annos peniteat. et iuxta uires suas elemosynas faciat

DE IRA ET TRIS[TITIA] [f. 29r] [*****] {*ras.*}

[9.5] Qui se penitet quanto tempore contradicit tanto tempore peniteat.

[9.6] Qui diu amaritudinem corde retenit hilare uultu et laeto corde sanetur Si autem non cito eam deponit ieiunio sacerdote iudici se emendit Si autem iterat abscidatur donec alacer laetusque cum pane et aqua cognoscat delictum suum.

[9.7] Inuidus satisfaciat. ei cui inuidit si autem nocuit ei et largitionem fiaceat. {*corr.* placeat} et peniteat

[9.8] Qui causa inuidie detrahit uel libenter audit [f. 29v] detrahentem. IIII dies in pane et aqua separetur Si uero de eo qui preest. VII sic peniteat. et seruiat ei debenter {*corr.* libenter} de reliquo Sed ut quidam ait non est detrahere uerum dicere secundum euangelium. corripere illum inter te solum et ipsum prius. si te non audit dic ecclesiae {Mt 18, 15, 17}

[9.9] Si uero uerbositate diligens fratrem deroget ei. uno uel duos dies tacens peniteat Si autem fabulationes XII psalmos cantet

[9.10] Mala non recipientium sanitatem [f. 30r] retractans nec iterum eis consentiant. uel uituperatione mali boni confirmandi obtentu aut lucubri miseratione medicus est estimandus. si ista tria defuerint detractatur et XXX psalmos in ordine cantet

[9.11] Detractionibus laici VII diebus peniteat. {*sic*} Clerici due ebdomade Subdiaconi III. Diaconi IIII. Presbiteri V. Episcopi sex.

[9.12] Si quis cum alio iram tenit in corde ut homicida iudicetur. Si non uult. reconciliari fratri suo quem [f. 30v] odio habet. tamdiu in pane et aqua uiuat. usque dum reconcilietur ei

DE ACIDIA SOMNULENTIA ET INSTABILITATE;

Michael D. Elliot, June, 2011

Excarpusus Cummeani (Copenhagen 58)

[10.1] Otiosos {*corr.* Otiosus} opere extraordinario honoretur

[10.2] Somnolentus uigilia propensiore. idem III uel sex psalmis occupetur

[10.3] Uacuuus instabilisque mansionem unius loci operis sed utilitate sanet

DE SUPERBIA BLASPHEMIA. IACTANTIA. UANA GLORIA. HERESIM.
CONTENTIONE. INOBOEDIENTIA. EXCUSATIONE. DELATURA. CORREPTIONE ET
MALAS COGITATIONES [f. 31r]

[11.1] Qui superbia ceteros qualibet dispectionem arguet primum satisfaciat eis deinde ieiunet ad iudicio sacerdotis

[11.2] Contentiosus enim alterius sententiae se subdat. Sin autem anathematizetur ut regno dei est alienus

[11.3] Iactans in suis beneficiis se humiliet alioquin quidquid benefecerit humani gloriae {*add.* causa} perdit

[11.4] Malorum cogitationum indulgentia est si opere non impleat et consensu

[11.5] Qui aliam nouitatem extra scripturas uel heresim p̄sump[f. 31v]sit. alienetur.

Si autem penitet sua publice sententiam damnet. et quos decepit ad fidem. conuertat et ieiunet. ad iudicium sacerdotis

DE BAPTISMO REITERATO ET DE OPERA DIE DOMINICO. ET QUI DIE DOMINICO
IEIUNAUERIT. UEL QUI DICTO IEIUNIO CONTEMNIT.

[12.1] Quis bis baptizati sunt ignorantis non indigent pro eo penitentia nisi quod secundum canones non possunt ordinari. nisi pro magna necessitate.

[12.2] Qui autem [f. 32r] non ignari. iterum baptizati sunt. quasi iterum christum crucifixe sunt. VII annos peniteant. IIII feria. et VI feria. et III quadraginsimis. si per uitio aliquo fuerit. Si autem pro munditia licitum potauerunt. III annos sic peniteat. {*sic*} Baptizati. a presbitero. non baptizato. iterum debent baptizari.

[12.3] De operibus die dominico. greci et romani nauigant. et equitant. panem non faciunt nec in curru ambulant. nisi ad ecclesiam. tantum nec balneant. [f. 32v]

[12.4] Greci non scribent publicum. tamen pro necessitate seorsum in domo scribent.

[12.5] Qui operatur die dominice. {*corr.* dominico} eos greci prima uice arguunt. secunda tollunt aliquid. ab eis. tertia uice tertia parti de rebus tollunt. aut uapulant. uel dies VII peniteant.

[12.6] Lauacrum capitis potest esse in die dominico et in lexiua pedes lauare licet

[12.7] Si quis autem die dominico pro negligentia ieiunauerit. ebdomadam totam debet abstinere. Si secundo [f. 33r] XX dies peniteat. si postea XL dies peniteat.

[12.8] Si pro damnatione diei ieiunauerit sicut iudei. abominabitur ab omnibus ecclesiis catholicis.

[12.9] Si autem contempserit interdictum ieiunium in ecclesia et contra decreta seniorum fecerit. sine quadraginsima XL dies peniteat. Si autem in quadraginsima annum peniteat.

[12.10] Si frequenter fecerit. et in consuetudinem erit ei. exterminabitur ab ecclesia. domino dicente. qui scandalizauerit. unum. [f. 33v] de pusillis. istis qui in me credunt. et reliqua. {Mt 18, 6}

DE RECONCILIATIONE ET DIUERSIS ET MULTIS MALIS.

[14.1] Qui multa mala fecerit id est. homicidium. adulterium. cum muliere et cum pecore. et furtum. eat. in monasterium et peniteat usque ad mortem.

[14.2] Si presbiter penitentiam morientibus abnegauerit. reus erit animarum. quia dominus dicit. In quacumque dies conuersus fuerit homo peccator. uita uiuit et non morietur. {Ez 33, 12} [f. 34r] Uera enim conuersio in ultimo tempore potest esse. quia dominus non solum temporis. sed cordis inspector. Sicut latro. unius momenti meruit esse in paradyso in ora ultima confessione.

[14.6] Penitentes secundum canonem non debent communicare nos autem pro misericordia post annum et sex mensis licentiam damus.

...

[f. 44v ...]

[11.17] Si quis delaturas fecerit quod detestabile est. superiore sententia accipiat.

[11.18] Si quis laicus per ignorantiam cum hereticis communicauerit [f. 45r] stet. inter cathecuminis id est separatus ab ecclesia XL dies. et in aliis XL in extremis peniteat. et sic culpam diluat. Si uero postquam illi sacerdos prædicauit ut cum hereticis non communicaret. et iterum fecerit. uno anno peniteat. et tres quadraginsimis. et in tres annis abstineat se a uino et a carnibus.

[11.20] Si quis a catholica ecclesia. ad heresim transierit. et postea reuersus. non potest ordinari nisi post longam abstinentiam. aut per magna necessitate [f. 45v] huc innocentius papa. nec post peniteat. clericum fieri canonum auctoritate adserit permitte.

[11.21] Si quis contempserit nicine concilium. et fecerit pascha cum iudeis. XIII luna exterminabitur ab omni ecclesia. nisi penitentiam egerit ante mortem.

[11.22] Si autem orauerit cum illo quasi cum clerico catholica septimana peniteat. Si uero neglexerit. XL dies peniteat. prima uice.

[11.23] Si quis orare uoluerit heresim. et egerit penitentiam [f. 46r] similiter et ille exterminabitur. domino dicente. qui mecum non est. contra me est. {Mt 12, 30}

[11.24] Si quis baptizatus ab heretico. qui recte trinitate non crediderit. iterum. rebaptizet.

[11.25] Si quis dederit aut acciperit communionem de manu heretici et nescit quod catholica ecclesia. contradicit postea intellegans. uno anno peniteat. Si autem scit. et neglexerit. et postea penitentiam egerit. X annos peniteat. [f. 46v] alii iudicant VII annos. et humanius V annos peniteat.

[11.26] Si quis permiserit hereticum missam suam celebrare in ecclesia catholica et nescit. XL dies peniteat.

[11.27] Si pro damnatione ecclesie catholice et consuetudine romanorum proiciatur ab ecclesia. sicut hereticus nisi habeat penitentiam. si habuerit. X annos peniteat.

Michael D. Elliot, June, 2011

Excarpsus Cummeani (Copenhagen 58)

[11.28] Si recesserit ab ecclesia. catholica in congregatione hereticorum et alius pro sua dederit. et postea penitentiam egerit. XII annos [f. 47r] peniteat. IIII annos extra ecclesia[m] et sex. inter auditores. et duo adhuc extra communionem. De his in canone dicitur. X anno {sic} communionem sine oblatione recipiant.

[11.29] Si episcopus aut abbas iuuerit monacho suo pro hereticis mortuis missa cantare. non licet. et non expedit oboedire ei.

[11.30] Si presbiter contigerit. ubi missa cantauerit nomina mortuorum et simul nominauerit hereticus cum catholicus [f. 47v] post missam intellexerit ebdomata peniteat. si frequenter fecerit. annum peniteat.

[11.31] Si quis autem pro morte heretici missam ordinauerit et pro legione sua reliquia sibi tenuerit quia multum ieiunauit. et nescit differentiam catholicę fidei. et XIII. et postea intellexerit penitentiam quę egerit. reliquias debet igni concremare. et annum peniteat. Si autem scit et negligit peniteri. ac motus. X annos peniteat. [f. 48r]

[11.32] Si quis fidem dei discesserit sine ulla necessitate et postea ex toto animo penitentiam accepit. III annos extra ecclesia. id est inter audientes iuxta nicine concilium. VII annos in ecclesia inter penitentes. et duo anni adhuc extra communionem.

DE MINISTERIO ECCLESIE. ET RELIQUA {RELIQ. MS} EDIFICATIONE UEL MISSAS ET DIUERSAS NEGLEGENTIAS DE SANCTO SACRIFICIO. SEO {sic} DIUERSIS MALIS.

[13.1] Pro bonis rebus offerre debemus. pro malis nequaquam.

[13.2] Presbiteri uero pro suis episcopis [f. 48v] non prohibentur offerre

[13.3] Qui communicauerit nec ignorans excommunicato ab ecclesia. XL dies.

[13.4] Si quis errans communicauerit aliquid de uerbis sacrorum ubi periculum adnotauerit. III superpositionibus faciat.

[13.5] Si sacrificium terratenus negligendo ceciderit. superpositio sit.

[13.6] Qui sacrificio aliquo perdes relinques illud feris deuorandum. si excussabiliter. III quadraginsimas. sin. uero annum.

[13.7] Qui non bene custodierit sacrifi[f. 49r]cium et mus comedit illud XL dies peniteat.

[13.8] Qui autem perdiderit in ecclesia. aut pars ceciderit et non inuenta fuerit. XL diebus peniteat.

[13.9] Qui perdiderit suum chrismal aut suum sacrificium in regione qualibet. ut non inueniatur. III quadraginsimas uel annum peniteat.

[13.10] Perfundens aliquid de calice super altare quando auferunt lenteamina. VII dies peniteat aut si habundantius. superpositionibus VII peniteat.

[13.11] Si accedentes de manu sacrificium ceciderit. in [f. 49v] stramen. VII diebus peniteat a quo ceciderit

[13.12] Qui autem infundit calicem in finem solemnitatis missę. XL dies peniteat.

[13.13] Si uero neglexerit quis accipere sacrificium. et non interrogat. nec aliquid cause excusabilis extiterit. superponat. Et qui acciperit sacrificium pollutus nocturno. sic peniteat.

[13.14] Diaconus obliuiscens oblationem adferre. donec auferatur lenteamen quando recitantur nomina pausantium. Similiter peniteat [f. 50r]

[13.15] Qui negligentiam erga sacrificium fecerit aut siccans uermibusque consumptum ad nihilum deuenerit. III quadraginsimas cum pane et aqua peniteat. Si integrum inuentum fuerit tres in eo uermis. conburatur {*hic nonnulla uerba desunt per homoioteleuton*}

[13.16] sacrificium. XX dies expleatur ieunium. conglutina uero VII diebus qui mersit. Qui mergit sacrificium continuo bibat aquam que in chrismal. fuerit. sumat sacrificium et emendet per dies decem culpam solus.

[13.17] Si ceciderit sacrificium [f. 50v] de manibus offerentis terratenus et non inueniatur omne quocumque inuentum fuerit in loco in quo ceciderit conburatur et cinis ut supra abscondatur. et sacerdos deinde medio anno damnetur. Si uero inuentum fuerit sacrificium locus scupe mundetur et stramen ut supra igni conburitur. et sacerdos XX dies peniteat. Si usque ad altare tantum lapsus fuerit. superponat.

[13.18] Si uero per negligentia de calice aliquid stillauerit in terra [f. 51r] lingua lambatur. tabula radatur. si non fuerit. tabula mittatur. non conculcet. urigine {sic} sumatur. ut supra. sacerdos L dies peniteat.

[13.19] Si supra altare stillauerit calix. sorbeat minister stillam. III diebus peniteat. Si per linteo ad alium. VII dies si usque tertio. VIII diebus. Si usque ad quartum. XV diebus. Et lenteamina que tetigerit stilla. tres perabluat uicibus calice subter positus. et aqua ablutionis sumat.

[13.20] Si quando interluitur calix stillauerit [f. 51v] prima uice. XII cantet. a ministro.

[13.21] Si titubauerit sacerdos super oratione dominica quae dicitur periculosa si una uice. L plagis. Secunda C. tertia superponat.

[13.22] Qui euomit sacrificium sacrificium et canis sumitur. annum peniteat. Si in die quando communicauerit sacrificium euomuerit. si ante media nocte. Si post matutinum I superpositio {sic} faciat.

[13.23] Si uero sacrificium euomuerit. XL diebus peniteat. Si infirmitatis causa. VII diebus Si in igne proicit. C [f. 52r] psalmos cantet. Si uero canis lambuerit talem uomitum. C dies peniteat. qvi euomit.

[13.24] Qui communicauerit sanguinem in conscii. VII dies peniteat.

[13.25] Quicumque alicui capitale crimen admittent {sic} per ignorantiam communicauerit. VII dies peniteat.